

ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ МАЛАКА ОШИРИШДА ТИЗИМЛИ МОДЕЛЛАШТИРИШ МЕТОДИ.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15399989>

Д.Ж Рахимова

ТВПММ "Амалий фанлар ва мактабдан ташқари таълим методикаси"
кафедраси катта ўқитувчиси

Аннотация

Ушбу мақолада амалий фанлар йўналиши бўйича педагогик технологияларнинг малака оширишда педагогик натижаларга эришиш учун педагогик тизимнинг барча ташкилий томонларига алоқадор назарий ва амалий - таълим тизимли методлари ҳақида ёзилган.

Таянч иборалар

методлар, модел, тизим, педагогика, замонавий ёндашув, тадқиқот, лойиҳа, конструкция, механизм.

Ўзбекистон Республикаси демократик ҳукукий давлат ва фуқаролик жамияти куриш йўлини танлаган ва амалга ошириб келмоқда. Республика-миздаги амалга оширилаётган қайта куришдан асосий мақсад ва унинг ҳаракатлантирувчи кучи инсон, шахснинг ҳар томонлама ривожланиши ва фаровонлиги ҳисобланади.

Мамлакатимиз тараққиётининг муҳим шарти кадрларни тайёрлаш тизимининг мукамал бўлиши, замонавий иқтисод, фан, маданият, техника ва технологиялар асосида ривожланиши ҳисобланади.

«Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури» узлуксиз таълим ва кадрларни тайёрлаш тизимларини тубдан ислоҳ қилишга қаратилган.

«Миллий дастурни» амалга оширишда мавжуд таълим ва кадрларни тайёрлаш тизимларини тубдан ўзгартириш замонавий илмий фикрлар ютуқлари ва ижтимоий тажрибаларга, таълим жараёнини ҳамма босқичларида, узлуксиз таълим тизими таълим муассасаларининг ҳамма шакли ва турларида илғор-методик таълимларга таянган ҳолда амалга оширилади.

Ҳозирги замонавий босқичда педагогик долзарб вазифаларга фан, техника, илғор технологиялар ютуқларидан фойдаланиш асосида шахсни тарбиялаш, ўқитиш ва ривожлантириш мақсадлари, мазмуни, методлари, воситалари ва ташкилий шакллари илмий таъминлаш киради.

Илмий-техник тараққиёт нафакат аксарият ишлаб чиқариш соҳасинигина технологиялаштиради, балки у маданият, таълим соҳаларига ҳам кириб бормоқда. Бугунги кунда инфорацион ахборот тиббиёт, таълим ва бошқа технологиялар тўғрисида фикр юритиш мумкин. Педагогикага оид адабиётлар таҳлили шуни кўрсатадики, ҳозирги даврда педагогик технология тушунчаси таълим амалиёти ва назарияси илмдан мустаҳкам ўрин эгаллади.

Педагогик технологияда ҳали кўп аниқланмаган масалалар бор. Бу муаммони тадқиқ этиш ўқитиш технологиясининг тушунчаси ва методологик моҳиятини аниқлаш билан боғлиқ.

Педагогик технология ўзига хос ва потенциал яратиладиган педагогик натижаларга эришиш учун педагогик тизимнинг барча ташкилий томонларига алоқадор назарий ва амалий - таълим тизими доирасида - тадқиқотлар соҳаси сифатида белгиланади.

Таълим технологияси деганда таълимнинг белгиланган мақсади ва талабанинг билим даражасига кўра ўқув фаолиятини бошқаришнинг назарий лойиҳаси ва педагогик тизимнинг амалда бўлишини таъминловчи зарур воситалар тизими тушунилади.

Ўқитишнинг шахсга йўналтирилган технология бирор назария ва мақсад асосида ишлаб чиқилади. Педагогик тизимнинг амалда бўлиши, унинг мосланувчанлиги ҳамда талабанинг шахсий хусусиятлари, уларнинг технологик ва индивидуал меъёрлари билан боғланган.

Шахсга йўналтирилган технология асосида талабаларнинг интеллектуал ва эмоционал-мотивацион ривожланиши, билим ва касбий малакалар шаклланиши, таълим жараёнига қадрият сифатида ёндашиш муносабатини таъминлаш, фаолликни ошириш, ўз-ўзини англаш ва мустақиллигини шакллантириш ётади.

Технологик тараққиёт бугунги кунда ижтимоий жараёнларни кузатиб боришга қодир энг муҳим компонентлардан биридир. Педагогик таълим технологиясини яхшилаш жамият маданий савиясини ва унинг иқтисодий қудратини шакллантириш шартидир.

Ўқитиш технологияси таълимнинг фаолиятини таъминлайди, билимларни меҳнат жараёнига татбиқ этишни таъминлайди, педагогнинг онглилигини қолипга туширади, унинг жадал ҳаракат қилишига ва ҳаёт йўлига таъсир кўрсатади.

Касбий ўқитиш технологияси шахсни интизом, ирода ва ихтисосликка бўлган қизиқишни юзага келтиради. Мутахассисга бўлган ҳар томонлама талабни қаноатлантиришга қаратилган таълим технологиялари педагог ва

талабанинг ҳамкорлигига тезликда мосланган психологик-педагогик шарт-шароитларни амалга оширишга йўналтиради.

Мутахассисларни касбий тайёрлаш технологик тамойили бўлажак касбига қаратилган мақсадлар, мазмун функциялари, ўқитиш методларидир. Шундан келиб чиққан ҳолда *педагогик технологиялар* ишлаб чиқилади.

Педагогик технологиялар таърифларига бўлган турли ёндашувлар шуни кўрсатадики, ҳақиқатдан ҳам ўқитиш технологиялари фан ва ишлаб чиқариш ҳамда ўқув-педагогик жараён оралиғидан ўрин олади. Бу касбий дидактик тайёргарлик тизимидаги билимларнинг мустақил соҳаси бўлиб, у ўқитишнинг дидактика назарияси ва амалиёти билан чамбарчас боғланган. У ўқув фаолиятини бошқариш жараёнини лойиҳалаш ва конструкциялаш функцияларини ўзида камраб олади.

Ўқитиш технологияси таркибига ўқув жараёнини бошқаришнинг аниқ усуллари, бошқариш ва ўқитишнинг айна истиқболли тадбирлари ҳақидаги ҳам назарий, ҳам амалий билимлар киритилади. Ўқув жараёнининг бориши шароитларига мос равишда уларнинг изчиллиги ва тизимлилиги белгиланади.

Педагогик технологиялар ўқув фаолиятини бошқариш жараёнини тизимли моделлаштириш ҳамда ҳозирги замон адабиётларида масалага ёндошиш, модел, услублар, алгоритмлар ва ҳисоблаш жараёнлари деган тушунчаларга кенг аҳамият берилмоқда. Моделлар олдида қўйиладиган талаблар: жараёнга мослиги, адекватлиги, аниқлиги, жорий этила олиниши керак.

Модел ва объектни мослигини баҳолашда тўлиқ ва тўлиқ бўлмаган мослик тушунчасини киритамиз. Бунда тўлиқ мослик амалиётда деярли бўлмаслигини таъкидлаб ўтиш зарур. Тўлиқ бўлмаган мослик эса функционал ўхшашлик билан аниқланади. Модел ва объектни мослиги масаласига адекватликка қўйилган талаб қўшиб кетилади. Адекватлик бу қаралаётган жараёни моделга мослик даражасини билдиради.

Моделни аниқлиги бу адекватликнинг хусусий кўрсаткичи. Аниқлик, моделлаштирилаётган жараёни характерига, қўлланилаётган усулларга, модел қурувчининг квалификациясига боғлиқ. Ҳар қандай модел ўзининг аниқлиги билан характерланади. Баъзи ҳолларда, агар жараёнда ноаниқликлар кўп бўлса, модел ишонч кўрсаткичи орқали ёки таваккал қилиб қурилади.

Модел қуришда муаммога турли ёндошувлардан фойдаланилади.

1 Абдиева Г Б Тизимли хавфсизликнинг амалий масалалари,

2 Р Мовлонова Педагогика, Уқитувчи наشريёти 2002 йил,

3 Азизходжаева Н Н Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат –Т
Адабиёт жамғармаси 2006

4 Абдурахмонов Г Пунктуация уқитиш методикаси.-Т
5.Талим ҳақидаги Қонун Марифат – 1987 йил 30 август.